

Historia i dziedzictwo Akcji Katolickiej w Polsce

Jest moim zaszczytem i wielką radością, że podczas tej Jubileuszowej uroczystości mam powiedzieć o historii Akcji Katolickiej w Polsce, jej dziedzictwie i osiągnięciach – mam powiedzieć o tym, co od 30 lat jest moją pasją.

Akcja Katolicka zrodziła się na początku XX wieku, w trudnych czasach, wrogich Kościołowi; w sytuacji narastających ataków na Kościół i na wiarę katolicką, kiedy powstawały liczne antykościelne i antyreligijne ugrupowania. Właśnie wtedy w sercu papieża Piusa X, z natchnienia Ducha Świętego, zrodziła się myśl, że to właśnie świeccy będący blisko Kościoła mają włączyć się do działania i stawić opór napierającemu złu. Podobnie jest dziś, chyba nawet gorzej. Zrozumieliśmy to 30 lat temu, a słowa Papieża Polaka wzywające do reaktywowania Akcji Katolickiej przyjęliśmy z entuzjazmem. Rozpoczął się pracowity, wspaniały czas - miesiące przygotowań organizacyjnych, formacji, narad, dyskusji; przed nami było wielkie wyzwanie, obawy, czy sprostamy oczekiwaniom hierarchów Kościoła i Ojca Świętego Jana Pawła II, który się o nas upomniał. Ale miłość do Kościoła, miłość do Papieża Polaka dodawała nam odwagi. Strawestowane słowa proroka Izajasza: *„Oto my, poślij nas - jesteśmy gotowi”* przyjęliśmy za swoje.

Mówiono wtedy o nas „zbrojne ramię Kościoła”. Tak. Naszą zbroją jest wiara, modlitwa, umiłowanie Kościoła, patriotyzm, miłość bliźniego. Naszym hasłem jest: **Odnawiać wszystko w Chrystusie**”. Metoda naszego działania jest: **„widzieć, oceniać, działać”**. Naszym charyzmatem jest bezpośrednia współpraca z hierarchią kościelną w prowadzeniu misji apostolskiej Kościoła, dla kształtowania współczesnego świata według prawa Bożego. I czynimy to od 30 lat w różnych obszarach naszego życia, często tam, gdzie kapłanom dotrzeć nie jest łatwo.

Jubileusze, rocznice, są potrzebne, żeby pamiętać o przeszłości.

Świętując 30- lecie odrodzonej Akcji Katolickiej w Polsce pamiętamy o tym, że Akcja Katolicka została zaszczerpiona na polskiej ziemi w 1930 roku, staraniem kard. Augusta Hlonda Prymasa Polski. Już w 1928 roku została

utworzona Komisja Episkopatu ds. Akcji Katolickiej, której przewodniczył kard. August Hlond. Opracowany Statut, który jako jedyny, obok włoskiego, został zatwierdzony przez papieża Piusa XI w dniu 27 listopada 1930 roku, stał się podstawą do tworzenia struktur Akcji Katolickiej. I tak 24 listopada 1930 roku Kardynał August Hlond ustanowił Naczelny Instytut Akcji Katolickiej w Poznaniu (NIAK). Przy NIAK-u istniała Rada Naczelna, jako organ doradczy i wnioskujący. Kolejnym etapem było powoływanie Diecezjalnych Instytutów w diecezjach, a następnie Parafialnych lub Dekanalnych Oddziałów Akcji Katolickiej. Ostatecznie podjęto decyzję przyjęcia modelu włoskiego, ustanawiając cztery kolumny: Katolicki Związek Mężów, Katolicki Związek Kobiet, Katolicki Związek Młodzieży Męskiej i Katolicki Związek Młodzieży Żeńskiej. Akcja Katolicka przedwojenna rozwijała się pod czujnym okiem kard. Augusta Hlonda Prymasa Polski, który dbał o to, aby organizacja była silna i prężna. W 1939 roku liczyła około 750 000 członków. Ale trwało to tylko 9 lat, do wybuchu II wojny światowej. Potem były długie lata przerwy związane z nastaniem systemu komunistycznego. I wreszcie nadszedł 1993 rok, kiedy to podczas wizyty biskupów polskich w Watykanie - „ad limina Apostolorum”, Ojciec Święty Jan Paweł II upomniał się o obecność Akcji Katolickiej na duszpasterskiej mapie Polski.

Dekretem z dnia 2 maja 1996 roku kard. Józef Glemp Prymas Polski reaktywował Akcję Katolicką w Polsce.

Pierwszym Krajowym Asystentem Akcji Katolickiej został mianowany przez Konferencję Episkopatu Polski, w dniu 5 czerwca 1996 roku Ks. Biskup Piotr Jarecki.

Pierwszą Prezes Akcji Katolickiej w Polsce została mianowana przez Konferencję Episkopatu Polski, w dniu 26 listopada 1998 roku p. Halina Szydełko.

Jesteśmy spadkobiercami Akcji Katolickiej przedwojennej – to nas nobilituje i zobowiązuje. Ale początki nie były łatwe. Wprawdzie mieliśmy wzorce i na ile można było – skorzystaliśmy z nich. I tak:

1/ naszym patronem, tak jak przed wojną jest Św. Wojciech

2/ święto patronalne Akcji Katolickiej obchodzimy w uroczystość Chrystusa Króla Wszechświata

3/ podobne są struktury stowarzyszenia: krajowa, diecezjalne i parafialne. Jakkolwiek Akcja Katolicka przed wojną miała cztery kolumny: mężczyzn, kobiet, młodzieży męskiej i młodzieży żeńskiej.

4/ **priorytetem** w Akcji Katolickiej jest formacja obejmująca: a/ głębię życia chrześcijańskiego, b/ poszerzanie wiedzy religijnej, c/ ewangelizację, d/ poznanie i stosowanie w życiu i w działalności Nauki Społecznej Kościoła;

5/ organizujemy kongresy, zjazdy, rekolekcje, dni skupienia, sympozja, konferencje, Tygodnie Społeczne, pielgrzymki;

6/ prowadzimy działalność wydawniczą na poziomie Krajowego Instytutu Akcji Katolickiej, Diecezjalnych Instytutów i Parafialnych Oddziałów. Wydawane są: miesięczniki i kwartalniki, biuletyny, kurendy, gazetki parafialne czy foldery; naszym dorobkiem jest szereg publikacji związanych z Akcją Katolicką; Współpracujemy z katolickimi rozgłościami radiowymi i telewizyjnymi ośrodkami katolickimi;

7/ dbamy o rozwój kultury organizując konkursy pieśni patriotycznej, wystawy, kiermasze książki religijnej i prasy; uczestniczymy w ważnych wydarzeniach diecezjalnych jako współorganizatorzy;

8/ angażujemy się w formację dzieci i młodzieży organizując konkursy plastyczne, poetyckie i inne; organizujemy wypoczynek w miesiącach letnich i zimowych, pomagamy w nauce;

9/ zajmujemy zdecydowane stanowiska w sprawach społecznych i publicznych Kościoła, w obronie wiary i duchowieństwa, w obronie wartości chrześcijańskich; w obronie życia nienarodzonych;

10/ jesteśmy obecni w życiu społecznym i politycznym – wielu członków Akcji Katolickiej jest członkami samorządów terytorialnych, posłami i senatorami;

11/ wspieramy działalność charytatywną poprzez udział członków Akcji Katolickiej jako wolontariusze w powołanych zespołach Caritas i angażujemy się w pomoc osobom potrzebującym;

Te formy naszej działalności są tożsame z działalnością Akcji Katolickiej przedwojennej.

Jednak należy podkreślić, że na przestrzeni lat wypracowaliśmy nowe formy odpowiadające nowej rzeczywistości, w której żyjemy i odpowiadające tym samym na nowe wyzwania:

1/ zostało opracowane nowe Logo Akcji Katolickiej

2/ został opracowany projekt znaczka Akcji Katolickiej

2/ został opracowany nowy Statut

3/ projekt Sztandaru AK w Polsce i wzór dla realizacji sztandarów diecezjalnych i parafialnych;

4/ został opracowany projekt medalu „Za Dzieło apostołstwa”

5/ przygotowana była siedziba Akcji Katolickiej, która zgodnie ze Statutem mieści się w Warszawie. Pierwszym naszym adresem był pałacyk przy ul. Dziekaniej 1 obok katedry, obecnie jest to skromny lokal w przedwojennym Domu Katolickim ROMA, przy ul. Nowogrodzkiej 49;

6/Każdego roku opracowane są materiały formacyjne dla członków Akcji Katolickiej wydane w formie książkowej - obecnie jest już na ukończeniu 43 tom publikacji na 2027 rok.

7/ W latach 1996 – 2003 zorganizowaliśmy osiem Tygodni Społecznych , które każdego roku odbywały się w maju, których tematyka obejmowała sprawy społeczne oraz dotyczące kultury i wiary. Każdego roku był to czas wzajemnego ubogacenia się, kulturalnej wymiany myśli, a także szlachetnego różnienia się. Ten czas był okazją do budowania prawdziwej wspólnoty umysłów i serc – zarówno między uczestnikami konferencji jak też między świeckimi a przedstawicielami hierarchii. Często zapraszani byli wybitni znawcy nauki społecznej Kościoła; Wszystkie wykłady i homilie wydane były w formie publikacji poświęconej temu wydarzeniu;

Podobnie rzecz się miała z dwoma Kongresami Akcji Katolickiej, z których pierwszy zorganizowany był w Poznaniu w dniach 23-25 listopada 2001 roku, z hasłem: „Chrystus nadzieją przyszłości” ; natomiast drugi Kongres

zorganizowany był w Krakowie w dniach 17-20 września 2015 roku, z hasłem: „Nie lękajmy się. Nieśmy Ewangelię nadziei”

8/Od siedemnastu lat Akcja Katolicka Archidiecezji Poznańskiej organizuje Ogólnopolskie Forum Duszpasterskie przybliżające tematykę programu duszpasterskiego opracowanego przez Episkopat Polski na zbliżający się kolejny rok. Wielkie i ważne wydarzenie, które ułatwia podejmowanie inicjatyw związanych z realizacją Nowego programu duszpasterskiego;

9. Od trzydziestu lat organizujemy Ogólnopolską Pielgrzymkę Akcji Katolickiej na Jasną Górę, w stałym terminie w trzecią sobotę czerwca; Organizowane są też pielgrzymki do Sanktuarium św. Józefa w Kaliszu i do Gietrzwałdu;

10. W kwietniu 2003 roku (23-28 kwietnia) odbyliśmy Ogólnopolską Pielgrzymkę do Rzymu na spotkanie z Ojcem Świętym Janem Pawłem II. Pielgrzymka poprzedzona była nowenna miesięcy.

11/ Postaraliśmy się o to, aby Patronem Akcji Katolickiej w Polsce został również Św. Jan Paweł II. Dekretem Kongregacji Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów z dnia 4 września 2017 roku nasza prośba została przyjęta i zatwierdzona. Uroczystość oficjalnego ogłoszenia tego wielkiego i radosnego wydarzenia w historii odrodzonej Akcji Katolickiej w Polsce odbyła się w archikatedrze warszawskiej św. Jana Chrzciciela w dniu 22 października 2017 roku.

12/ Kolejni Prezesi Akcji Katolickiej w Polsce, w tym głównie p. Halina Szydełko i p. Urszula Furtak, uczestniczyli w wielu wydarzeniach Akcji Katolickiej organizowanych w Rzymie, a także w uroczystościach organizowanych przez Instytut Akcji Katolickiej w Londynie;

13/ podczas III Forum FIAC (tj. międzynarodowe Forum Akcji Katolickiej), które odbyło się w dniach 2-6 grudnia 2000 roku, Akcja Katolicka w Polsce została członkiem tej organizacji. Natomiast podczas kolejnej V sesji w dniach 28-30 kwietnia 2008 roku, AK w Polsce została wybrana do Sekretariatu FIAC.

14/ Większość Diecezjalnych Instytutów Akcji Katolickiej postarała się o to, aby pozyskać relikwie św. Jana Pawła II dla swego stowarzyszenia;

15/ W każdej diecezji powołana tam Akcja Katolicka zrealizowała coś, co pozostawi trwały ślad obecności tego stowarzyszenia;

Przytaczając dokonania Akcji Katolickiej, zarówno te, które są odbiciem dokonań Akcji Katolickiej przedwojennej, jak również nowe osiągnięcia wynikające z nowej rzeczywistości, trzeba wymienić kapłanów, którzy w sposób szczególny zasłużyli się odrodzonej Akcji Katolickiej i trwają w poświęceniu się tej ważnej dla Kościoła sprawie od pierwszych dni Akcji Katolickiej do dziś. Są to Diecezjalni Asystenci Akcji Katolickiej: ks. prof. Tadeusz Borutka – diecezja bielsko żywiecka; ks. prałat Tadeusz Żdanuk – archidiecezja białostocka; ks. prałat Józef Niżnik – archidiecezja przemyska, ks. kanonik Grzegorz Noszczyk – diecezja sosnowiecka. Do tego grona od kilku lat dołączyli księża: ks. prof. Jan Bartoszek i ks. prof. Wiesław Łużyński. Nie można pominąć bardzo zasłużonego dla Akcji Katolickiej kapłana śp. ks. prałata Stefana Schudego.

W kolejnych kadencjach minionych 30 lat prezesami krajowymi Akcji Katolickiej byli:

p. Halina Szydełko, p. Jan Stefanek, p. Urszula Furtak i p. Andrzej Kamiński obecnie sprawujący ten zaszczytny i pracowity urząd.

W swojej historii powojennej Akcja Katolicka działała i rozwijała się pod czujną opieką hierarchów – Krajowych Asystentów Kościelnych – Księża Biskupów: bpa Piotra Jareckiego, bpa Mariusza Leszczyńskiego, bpa Marka Solarczyka, bpa Mirosława Milewskiego i bpa świdnickiego Marka Mendyka obecnie sprawującego ten urząd.

Kiedy czas odmierzył 30 lat naszej pracy dla Kościoła, Ojczyzny i Społeczeństwa, cieszymy się, jest to naturalne, ale zdajemy sobie sprawę w jakim punkcie znajdujemy się obecnie, jaką drogę przeszliśmy i jaka jest przed nami. Statystyka z roku 2025 wskazuje, że ogólna liczba członków Akcji Katolickiej w Polsce w 39 diecezjach to 16 963 członków zrzeszonych w 1402 parafialnych oddziałach. Przed trzydziestu laty było nas około 30 000. To nie jest zadowalająca informacja, ale prawdziwa – tak jest. Co dalej?

Instaure omnia In Christo

Trzy proste słowa, które są motywem przewodnim w życiu każdego z nas. Wszak mamy być światłem świata. W mojej pamięci często powracają słowa

wypowiedziane kilka lat temu przez ks. prof. Bartolomeo Sorge podczas III Tygodnia Społecznego. Cytuję:

„Jeszcze tak nie było, żeby tysiąc zgasłych świec roznieciło choćby jeden ogarek, ale jedna świeczka zapali innych tysiące. Nieważne, że nasza świeczka jest maleńka, ważne że się pali. Bo najmniejszy płomyczek jest ogniem: oświeśla, grzeje, rozpala.”

To jakby odnosi się do każdego z nas tu obecnych. Nieważne, że mamy już багаż lat, że jesteśmy słabi, zmęczeni, że nasza świeczka jest może już mała. Ale się pali. Dziś światu potrzeba ludzi wierzących, płonących nie swoim, ale Chrystusa światłem, którzy rzekł: *„Przyszedłem rzucić ogień na ziemię i jakże bardzo pragnę, żeby on już zapłonął”*. Takimi ludźmi niosącymi światło Chrystusa jesteśmy my, do tego zostaliśmy powołani i w tym, z Bożą radością i nadzieją, trwajmy. Pamiętajmy też słowa Jana Pawła II naszego Głównego Patrona : *„ Idźcie naprzód z nadzieją!”*; *„ Akcja Katolicka jesteście potrzebna Kościołowi”*.

Króluj nam Chryste!

Elżbieta Olejnik

Jasna Góra, 20 czerwca 2026